

Ongewone rijkdom in kasteelpark Nyenrode

Douwe Tiedema

De Vakgroep Heemtuinbeheer van Oase bracht deze herfst een bezoek aan het kasteelpark van Nyenrode Business University in Breukelen. Wie aan kasteeltuinen en -parken denkt, denkt in de eerste plaats aan stinzenplanten en statige bomenlanen. Stinzenplanten zijn er zeker, maar dankzij een uitgekiend beheer heeft Nyenrode zich ook ontwikkeld tot een waar paddenstoelenparadijs.

Nyenrode betekent nieuw gerooide grond. Rond 1275 liet een zekere Gerard Splinter van Ruwiel op de huidige locatie een kasteel bouwen. Het kasteel lag op een strategische plek aan de Vecht in het grensgebied van het graafschap Holland en het bisdom van Utrecht. In 1481 en in 1511 werd het kasteel verwoest, waarna de ruïne werd geërfd door de familie Van den Bongard. Bernard van den Bongard herbouwde het kasteel tussen 1632 en 1642 in Hollandse renaissancestijl. Tijdens het rampjaar 1672 werd het enige tijd door Franse troepen in bezit genomen, waarna het in 1673 als dank in brand werd gestoken. De koopman Joan Ortt kocht de ruïne en herbouwde het kasteel. Tot 1853 bleef het in handen van de familie Ortt. Daarna wisselde het een aantal malen van eigenaar. Het kasteel werd verbouwd en het landgoed werd uitgebreid. Besloeg het oor-

Kasteel Nyenrode, Breukelen (foto: Ben van Bennekom)

spronkelijk 26 hectare, in de 20^e eeuw mat het 56 hectare. De laatste particuliere eigenaar was de bekende familie Goudstikker. Tijdens de oorlog legden de nazi's de hand op het kunstbezit en onroerend goed van de familie. Na de oorlog kocht de weduwe Goudstikker het kasteel terug van de Nederlandse staat. Enige jaren later verkocht zij het weer en werd de universiteit er gehuisvest.

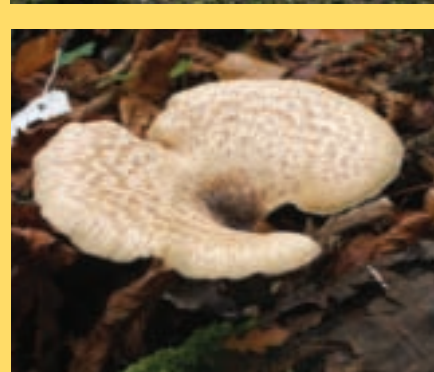
Huidige park

Wie tegenwoordig op Nyenrode rondloopt kan zich nauwelijks nog voorstellen dat de naam van het kasteel verwijst naar een gerooid stuk bos. Er staan eeuwenoude bomen en flinke bospercelen. Daar-

naast zijn er wat formele, geometrische delen zoals een rozentuin en een labyrint. Ook is er een dierenweide, waarop damherten en een eenzame nandoe lopen. Je wandelt door indrukwekkende lanen met eiken, beuken en linden, waarbij de beuken en eiken vaak op de kopse kanten staan met daar tussenin de linden, omdat die beter groeien tussen dichte bomenaanplant. Er is ook een prachtige lindenberceau. Het grootste deel van het park in de huidige vorm werd tussen 1915 en 1920 in de landschapsstijl aangelegd.

Schipperen met beheer

Het beheer van dit landgoed vraagt keuzes. Stinzenplanten bijvoorbeeld willen vaak een voedselrijke,

Met de klok mee: gekraagde aardster, bundelbreeksteeltje, lindenberceau, rosarium, zadelzwam, Gert Immerzeel geeft uitleg, midden: fluweelpootje (foto rosarium Luc Stroman, overig: Machteld Klees)

enigszins verstoorde bodem, terwijl paddenstoelen beter gedijen op wat schralere grond. Op Nyenrode betekent dit vooral schipperen. Langs de hoofdlaan groeien in het voorjaar aan de ene zijde overdadig de krokussen en holwortel, aan de overkant steken in de herfst honderden paddenstoelen boven het gras uit. Op Nyenrode groeien honderden soorten, waaronder zeer zeldzame. Het beheer is dan ook ingericht op het behoud en de uitbreiding van deze soortenrijkdom. Voor de liefhebbers zijn die paddenstoelen inmiddels het uithangbord van Nyenrode geworden. Een bijzondere situatie, want voor de universiteit lijkt het park niet meer dan een aangenaam decor voor studenten,

professoren en managers, die hier in glimmende auto's arriveren en zich via de kortste route naar het universiteitsgebouw haasten. Het maakt de indruk, dat men niet beseft welke natuurlijke rijkdom zich hier bevindt. Voor de beheerders is dat wel prettig, want die kunnen tot op zekere hoogte hun gang gaan.

Veel variatie maar constant beheer

Tuinbaas Gert Immerzeel vat het beheer van paddenstoelen in één zin samen: 'variatie in de ruimte, constant in de tijd'. Kortom, de aloude wet van het natuurbeheer in Nederland: zorg dat je op een beperkt stuk grond zoveel mogelijk biotopen vestigt en beheer elk stuk vervolgens langjarig op dezelfde

wijze. Daardoor wordt de soortenrijkdom verbeterd, omdat op deze manier een uitgebalanceerd systeem van complexe relaties ontstaat. Verder benadrukt Immerzeel dat de schaal van een terrein van belang is. Hoe groter het terrein, hoe meer soorten, maar op een gegeven moment doet de schaal er niet meer toe. Voorbeeld: in een laan met tien bomen groeien minder paddenstoelen dan in een laan met honderd bomen, maar als er duizend bomen staan neemt de variatie niet meer verder toe.

Voorwaarden scheppen

Op diverse plaatsen moet er strooiselafvoer te zijn. Lokale hopen van blad en snippers kunnen neergelegd

Links: witte kluifzwam, rechts sparreveertje
(foto's Machteld Klees)

worden voor de soorten die hierop graag gedijen. Ook dode bomen en dikke takken moeten blijven liggen. In het kasteelpark liggen ze overal en zijn vaak bezaaid met tientallen houtetende soorten. Soms waan je je daardoor in De Efteling. Daarnaast moet de vegetatie gemaaid worden en het maaisel afgevoerd. Grasvelden moeten 's zomers zo kort mogelijk gehouden worden. Maar er geldt wel: niet te vroeg met maaien beginnen en in de eerste helft van het seizoen ook niet te vaak. Verder moet er variatie in de bomen en de vegetatie zijn en een gefaseerde verjonging van het bomenbestand. Woekerende exoten moeten bestreden worden evenals voortwoekerende stikstofvreters. Ook voor paddenstoelen is verschraling het toverwoord. De aanwezigheid van minerale paden met schelpen, grind of leemgrind (kalk!) daartegenover doet ze juist wel goed. Een natuurlijke grondwaterpiegel en gebiedseigen waterbeheer zijn eveneens basisvoorwaarden. Uitgesproken slecht zijn ondermeer het vestigen van een monocultuur, houtsnipperpaden, bemesting en een steeds wisselend beheer.

Als aan deze voorwaarden (zie ka-

der) is voldaan, wordt een rijke paddenstoelenflora mogelijk. Doordat er in het kasteelpark van Nyenrode zoveel verschillende biotopen bestaan, is de soortenrijkdom enorm. Om er een paar te noemen: naast een typische landgoedsoort als de bruine kleibosgordijnzwam groeien er honderden honingzwammen van verschillende soorten op de omgewaaide bomen en afgebroken takken, die in de bospercelen zijn blijven liggen. Humus op plekken onder de bomen zorgt voor het verschijnen van parasolzwammen. Op snipperhopen, verspreid over het landgoed, groeien gekraagde aardsterren. 'Borstels' op de bladeren, horen toe aan het sparreveertje. De biefstukzwam groeit ondermeer op eik. Deze soort werd vroeger

Voorwaarden

voor een rijk paddenstoelenbestand:

- gradiënten in reliëf of bodem;
- mycorrhizabomen;
- korte schrale mosrijke vegetaties;
- incidenteel afwijkende boomsoorten in de lanen;
- mosrijke steilkanten;
- een voedselarme niet verzuurde bodem;
- lokale grondwaterinvloed zoals kwel;
- strooiselarme plekken.

zeer gewaardeerd door meubelmakers, omdat hij het hout een mooie rode gloed gaf. En tenslotte nevelzwammen, die het naderende einde van het paddenstoelenseizoen alweer aankondigen.

Wonderlijke namen

Rondlopend door het kasteelpark vallen de vaak bizarre namen van sommige paddenstoelen op: olijfkleurige slijmkop, rode koolzwam, witte kluifzwam, groene glibberzwam. De namen lijken in een eerste opwelling gegeven te zijn. Daar komt nog bij dat de naamgeving na verdere bestudering van een soort nogal eens verandert. Paddenstoelen leren kennen is een ingewikkelder hobby dan vogels kijken of planten determineren. Op Nyenrode word je je daar erg bewust van.

Douwe Tiedema organiseert excursies voor de Vakgroep Heemtuinbeheer Oase samen met Hein Koningen, Luc Stroman en Angeline Tiedema.

E-mail: angeline.douwe.tiedema@planet.nl

Met dank aan de schriftelijke en mondelinge adviezen van Gert Immerzeel.